

N:o 115.

Af herr **Lindhagen** m. fl., med hemställen att lagstiftningen rörande förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom måtte utsträckas till att gälla äfven förvärf af vissa enskilda personer.

Lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom kan gifvetvis lämna rum för ett visst kringgående genom försäljningar till enskilde. Detta insågo lagens anhängare redan vid tiden för dess antagande. Lagens utsträckande att omfatta vissa kategorier enskilde måste man dock då tills vidare afstå ifrån i följd af omöjligheten att i den punkten öfvervinna den juridiska formalismens betänkligheter. Man antog ock såsom sannolikt, att kringgåendet skulle blifva en obetydlighet i jämförelse med den störtflod af försäljningar, som alltjämt öfversvämmade landet, så länge bolagen fingo köpa. En viss tröstgrund låg också i det sakförhållandet, att de enskildes förvärf ej kunde bli lika framtidsvådliga som bolagens, enär de förra måste snart nog sönderbrytas af arfslagarne. Med andra ord, man trodde sig kunna se tiden an.

De af sakkunnige vitsordade berättelser om lagens kringgående, som på sista tiden förekommit i pressen, synas, med undantag möjligen för vissa undantagsfall, ej ådagalägga att kringgåendet hitintills antagit större proportioner än man, på sätt ofvan sägs, kunnat ifrågasätta. De visa emellertid å andra sidan, att man nu här och hvar litet smått börjat försöka sig på de obehöriga vägarne. Får detta ske opåtaladt, kunna dylika försök bli allt lifvigare. Aptiten brukar växa medan man äter, och dessutom smitta exemplen lätt, isynnerhet de dåliga.

Tiden är således inne för att komplettera förbudslagen. Redan i det genom 1901 års motion framlagda lagförslag föreslogs, att lagen skulle gälla äfven enskilda idkare af träförädlings- eller trävarurörelse med viss begränsning. Men för detta kunde som sagdt ej då vinnas något gehör. I en motion vid 1908 års riksdag rörande bolags jordförvärf berördes äfven denna fråga, ehuru utan påföljd på grund af bristande utredning. Sedan dylik utredning numera som sagdt vunnits, bör saken återkomma.

Erfarenheten visar emellertid, att man härvid måste sikta icke blott mot enskilda näringsidkare af ofvannämnda slag utan främst mot tjänstemän hos bolagen och för säkerhets skull äfven dem, hvilka såsom ledamöter i bolagsstyrelsen eller eljest ha del i ledningen. Uti norrlandskommitténs förslag till arrende, vanhäfds- och expropriationslagar liksom i det af regeringen vid 1907 års riksdag framlagda förslaget till vanhäfdslag betecknas de enskilde, som ansågos böra innefattas under berörda lagstiftningar sålunda: »enskild person, som ej å fastigheten har sitt bo och hemvist samt uppenbarligen besitter den hufvudsakligen för att tillgodogöra sig skogsafkastningen». Undantag bör ske för förvärf på grund af arf och giftorätt och eventuellt äfven testamente.

Från juridiskt håll kommer säkerligen att framhållas svårigheten för domare att få vetskap, huruvida köpare, som söker lagfart, är obehörig person. I realiteten ställer sig dock saken så, att en person, som förklarats obehörig att förvärfva fast egendom, endast i sällsynta undantagsfall kommer att äfventyra ett försök, enär egendomen lätt skulle genom klander kunna frånvinnas honom. Fall då lagfart utan upptäckt meddelas sådan person blifva således ännu mer sällsynta, och medgifves rätt till besvär's anförande häremot icke blott allmän åklagare utan hvem som helst, kommer säkerligen ett sådant fall inträffa.

Vill man dock särskildt trygga sig mot att ett obehörigt lagfaret fastighetsförvärf kan under lång tid framåt bli föremål för klander, så kan antingen, liksom i 1901 års lagförslag ifrågasattes, föreskrifvas viss kortare tid, exempelvis ett år, för rätt att väcka dylik klandertalan eller ock stadgas, att talan mot förvärfs laglighet icke alls får anställas, därest lagfart beviljats.

I våra båda grannländer, Finland och Norge, i hvilka bolagens skogsförvärf spelar samma sociala roll som hos oss, om än ej fullt i samma utsträckning, har också tagits itu därmed på lagstiftningens väg. Man började där uppmärksamma frågan senare än i Sverige, men har i

vissa afseenden redan kommit vida längre på grund af frånvaron i båda länderna af en första kammare.

I Finland är sålunda nyligen antagen en förordning angående inskränkningar i idkares af vissa näringar rätt att förvärfva fastighet på landet. Denna lag innehåller förvärfsförbud i hela landet för alla slags skogs- och trävarubolag med undantag för viss jord. Lagen gäller dessutom för enskild person som idkar enahanda näring, dock må sådan person förvärfva fastighet af meddelägare i dödsbo och på grund af testamente. Närmare föreskrifter om den utredning, som bör företas i ärenden, om hvilka förordningen handlar, samt om dess tillämpning i öfrigt meddelas af senaten. I en reservation till ekonomiskutskottets betänkande föreslogs, att talan mot fångs laglighet ej må väckas, därest lagfart på grund af fångt beviljats.

I Norge stadgas genom en provisorisk lag af den 12 juni 1906, att äganderätt eller nyttjanderätt till, bland annat, skog icke kan utan Konungens tillstånd förvärfvas af utländsk medborgare eller aktiebolag. Äfven denna lag gäller för hela landet. Ett tillägg till densamma af den 24 januari 1908 innehåller i § 1 följande:

»Til erhvervelse paa anden maate end gjennem arv, egteskap eller odelsløsning av eiendom omfattende skoggrund, som sammen med hvad erhververen tidligere eier eller bruker av skoggrund inden samme herred, utgjør mer end 250 hektar, kræves kongelig tilladelse, selv om erhververen er norsk statsborger, saafremt han enten

- a. har del i ledelsen av et selskap, hvis forretning omfatter handel med eller utnyttelse av skog eller skogprodukter, eller er ansat i et saadant selskaps tjeneste, eller
- b. ikke i de tre sidste aar før kontraktens avslutning har været og fremdeles er bosat i det herred, hvor eiendommen er beliggende.»

Författningen stadgar vidare själfdeklaration såsom bevis för att hinder enligt 1 § ej möter för förvärf.

I ett för 1909 års storting framlagdt förslag till definitiv lag om förvärf af skog förekomma enahanda bestämmelser ehuru med en del modifikationer.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänvisning jämväl till innehållet i det vid 1901 års riksdag i motionen n:o 142 inom Andra Kammaren framlagda lagförslaget, hemställes,

att Riksdagen ville för sin del antaga en lagstiftning i syfte att lagen den 4 maj 1906 rörande förbud i vissa fall för bolag och förening att för-

värfva fast egendom skall i erforderlig mån gälla
äfvén för förvärf af vissa enskilda personer.

Lagutskottet torde närmare formulera denna tilläggs­lagstiftning.

Stockholm den 26 januari 1909.

Carl Lindhagen. Rob. Karlsson. A. C. Lindblad.

L. J. Carlsson. E. A. Leksell.
